

POMOGÁTS BÉLA (1934–2023)

A gyászjelentésen ez az idézet áll: „A halott mindig győztes. Csak az élők veszítenek” (Szabó Magda). 2023. május 1-jén életének 89. évében elhunyt Pomogáts Béla irodalomtörténész. Búcsúztatása 2023. május 23-án volt a Farkasréti temetőben.

Pomogáts Béla

2011 decemberében kapta meg az Anyanyelvapolók Szövetségétől a Lőrincze-díjat. Akkori laudációból idézek. Pomogáts Béla a magyar nyelv, a magyar nyelvi kultúra egyik legmeghatározóbb és legjelesebb szellemi képviselője. Szinte nincs nyelvi-irodalmi rendezvény, emlékezés, ahol ne tűnne fel, s megnyilatkozásaival szellemi örökségünk feltárására és fenntartására buzdít. Irodalomtörténészként a művészi szövegeknek az összmagyarsághoz szóló üzenetét erősíti fel. A magyar kultúra és irodalom önként vállalt kulturális követeiként évente több tízezer kilométert utazik, a legkisebb erdélyi szórványtól a Magyar Tudományos Akadémiáig, hogy szóljon a magyar nyelvről és irodalomról, bátorítsa az anyanyelvi kultúra és nyelv megőrzését. Kiemelten említendő a határon túli, sokszor veszélyeztetett magyar nyelv és kultúra melletti határozott kiállása. Valószínűleg minden irodalomkedvelő ismeri, hiszen több mint negyven könyve és sok ezer előadása ismertté tette mindenhol, ahol a magyar nyelvet beszélik. De azért dióhéjban az életrajza: 1934. október 22-én

született Budapesten. A Piarista Gimnáziumban érettségizett, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett tanári diplomát. Részt vett az 1956-os forradalomban, ezért internálták. Hosszú hányattatás után 1961–1965-ben technikum tanár, 1965-ben az MTA Irodalomtudományi Intézetének munkatársa, később osztályvezetője, 1992–1996-ban igazgatóhelyettese lett. Az irodalomtudomány kandidátusa, majd doktora. Főként a két világháború közötti és az 1945 utáni magyar irodalom, az erdélyi és a nyugati magyar irodalom történetével foglalkozik. Számos folyóirat szerkesztője, szerkesztőbizottsági tagja, számos (főként határon túli magyarokat támogató) alapítvány kurátora. 1995 és 2001 között a Magyar Írószövetség elnöke. Lőrincze Lajos örökségét vállalva lett 1992-ben a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának elnöke. Legutóbb, az anyanyelvi juniálison lírai sorokkal emlékezett a jeles nyelvűvelőre. Lőrinczéről írja, de saját hozzáállását is mutatja: „Lőrincze tanár úrnak ki kellett lépnie a könyvtári csendből és vállalnia kellett a közszereplést, mi több, a nyilvános küzdelmeket – egy jótékony, szelíd, mégis határozott és kitartó pedagógiát...” Pomogáts Béla ugyanilyen „szelíd, határozott és kitartó” pedagógiával beszél anyanyelvről, irodalomról, hazáról, immár sok évtizede. Több díjat megkapott (József Attila-díj, 1956-os Emlékérem, Kisebbségekért díj, Nagy Imre-emlékplakett, Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje, Széchenyi-díj), de anyanyelvit még nem. Pomogáts Béla példamutató irodalomtörténeti, kulturális „nagyköveti” munkája önmagában is érdemesíti a Lőrincze-díjra, de egyúttal azt is jelzi, hogy a jeles nyelvűvelő hatása mennyire egyetemes a magyar szellemi életben.

A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának elnöki tiszteréről 2012-ben lemondott, visszavonult. Természetesen a Társaság megválasztotta tiszteletbeli elnökének. De továbbra is járta a Kárpát-medencét, sőt távolabbi tájakra is eljutott. Rendszeres résztvevője maradt a konferenciáknak, emléküléseknek, az anyanyelvi rendezvényeknek (nyelvész táboroknak); örült, hogy újraindult a Társaság nyári szabadegyeteme, több alkalommal eljött előadást tartani. Szellemiségét, emlékét megőrizzük!

Balázs Géza